

Mijn hoofd is hol

Christine Kliphuis

Compaan
U I T G E V E R S

2010

beroerte : bihrôrida (oud-Hoogduits) : aanraking, beroering
rühren : aanraken, aangeraakt zijn

Voor mijn moeder

1

Midden in de ziekenhuisgang wil mijn moeder uit de rolstoel stappen.

‘Help me even, kinderen, dan kan ik tussen jullie in,’ zegt ze vastberaden. Ze maakt aanstalten om op te staan.

‘Maar mam, je kunt niet lopen!’ zeg ik. Ze weet toch dat ze aan de rechterkant verlamd is?

‘O ja, dat is ook zo,’ zegt ze.

‘Blijf maar rustig zitten,’ zegt Bert vriendelijk. ‘Wij rijden u wel rond.’

Ze laat zich gehoorzaam weer in de rolstoel zakken. Maar na een paar meter zet ze weer een voet op de grond, zodat we niet verder kunnen. ‘Toe nou jongens, jullie zijn sterk, ik wil eruit,’ zegt ze, dwingender dan eerst.

‘Maar dat kan niet, mama! Je hebt een beroerte gehad en je kunt niet lopen. Je rechterbeen doet het niet.’ Hoe kan ze dat nou vergeten?

‘O, ja,’ zegt ze. Met een zucht gaat ze weer zitten. Tien seconden later wil ze opnieuw uit de stoel stappen.

Ik besef dat er iets fundamenteel mis is met haar.

Een paar weken eerder ben ik halsoverkop naar het ziekenhuis in Groningen gekomen, na een telefoontje ’s morgens

vroeg. Het is de buurvrouw uit de flat, met paniek in haar stem.

‘De hulp kon vanmorgen de voordeur niet open krijgen, want daar lag je moeder achter,’ vertelt ze met afgrijzen. ‘Ze lag in de gang. Daar heeft ze misschien wel een paar dagen gelegen.’

Ik probeer het niet voor me te zien.

‘Ze is nu mee met de ambulance. De broeders hebben haar alle trappen af moeten dragen, want de brancard paste niet in de lift. Ze zeiden dat het misschien een beroerte is geweest, want ze kon niet bewegen. Je moet maar gauw komen.’

Een beroerte, wat is dat ook weer precies? Ik wil het nog niet weten.

Ik bel mijn broer in Zeeland, die besluit daar te blijven en af te wachten tot ik ben geweest. We spreken af mijn zus nog niet meteen in te lichten. Zij heeft drie jaar geleden het contact met mijn moeder verbroken. Hoe dat in deze situatie verder moet, weten we nog even niet.

Bizar dat juist zij, als enige van de drie kinderen, op een kwartiertje rijden van Groningen woont.

Door de telefoon lijkt alles dichtbij, maar ik moet nog 250 kilometer rijden voordat ik in het ziekenhuis ben. Het zijn rare kilometers, alles is onwerkelijk, het is een stilte voor de storm. Ik luister naar de radio, maar de actualiteiten zijn niet de mijne.

Precies een maand geleden was mijn moeder nog bij mijn tweede huwelijk, ze was kerngezond en hield zelfs nog een ontroerende toespraak. Met haar kleine gestalte en mooie woorden maakte ze indruk op iedereen. Zo trots was ik op haar, mijn kleine moedertje. En zij vond het prachtig dat zij

aanwezig was bij mijn tweede trouwdag, met een man die zij vanaf het begin in haar hart had gesloten. Bert is als een zoon voor haar en zij als een moeder voor hem. Zijn eigen moeder is al heel jong overleden.

‘En luister naar deze oude wijze geit,’ eindigde ze haar huwelijks toespraak. ‘Nooit boos gaan slapen!’

Het ziekenhuis wordt verbouwd en de parkeerplaats staat vol bouwketen. Overal staan excuusborden voor de overlast. Het is goed. Mag ik nou eindelijk naar mijn moeder toe?

Beroerte Behandeling Eenheid, staat met grote letters op de deur van de afdeling. Die naam komt wel even binnen. Waarom noemen ze het geen Stroke Unit, zoals vroeger? Dat klinkt een stuk minder erg, al is het vreemd dat het Engelse woord stroke zowel strelen als beroerte betekent.

Ik durf bijna niet naar binnen. De confrontatie met de werkelijkheid is nu onontkoombaar.

Vlakbij de deur zit een verpleegkundige achter een bureau. Ik meld me bij haar en kijk snel rond in het zaaltje. Er zijn vijf bedden, allemaal bezet. Er lopen een paar familieleden rond. Zij kennen duidelijk de weg al.

In het achterste bed zie ik mijn moeder liggen en de emotie grijpt me naar de keel. Ik wil dit allemaal niet meemaken.

De verpleegkundige staat op en geeft me een hand.

‘U bent de dochter van mevrouw Kliphuis?’ vraagt ze vriendelijk. Ik knik, praten lukt even niet.

‘Uw moeder was onderkoeld en een beetje uitgedroogd toen ze gevonden werd, maar het gaat al wat beter,’ vertelt de verpleegkundige op ontspannen toon. ‘Gaat u maar gauw naar haar toe. Komt u straks nog wel even bij me langs voordat u weggaat? We moeten nog wat gegevens over uw moeder noteren.’

Ach, wat is ze klein in dat grote bed. Ze ligt op haar linkerzij in een oranje ziekenhuispyjama; ik moet toch even denken aan Guantánamo Bay. Ze is heel bleek en lijkt ver weg. Haar lippen murmelen onverstaanbare woorden.

‘Mama, ik ben er,’ zeg ik zachtjes vlakbij haar oor. Ik aai over haar grijze haren en houd haar hand vast.

‘Hoor je me?’ vraag ik.

‘O, lieverd,’ zegt ze ineens. Ik weet niet of ze het tegen mij heeft. Beseft ze wel dat ik er ben? Haar ogen blijven dicht. Haar ene mondhoek hangt een beetje.

Haar rechterhand, met daarin een infuus, ligt doodstil op de deken. Ze draagt nog haar gouden ring met de smaragd, misplaatst in deze context.

Ik haal de ring voorzichtig van haar vinger. ‘Ik zal hem voor je bewaren,’ fluister ik. ‘Weet je wel, die mooie ring die je vroeger van papa hebt gekregen.’ Ze reageert niet.

Ik zit een tijd bij haar bed en houd haar hand vast. Er gaat veel door me heen en tegelijk ook niets. Is dit hoopje ellende mijn moeder? Vorige week heb ik haar nog aan de telefoon gehad. Ze was opgewekt en vertelde dat ze weer ging pianospelen.

‘Ik heb een nieuwe vleugel gekocht!’ vertelde ze trots. ‘Wel een rib uit mijn lijf, maar hij was afgeprijsd. Leuk hè?’

Wat was ik blij dat ze zo enthousiast klonk. Dat was wel eens anders: ze voelde zich vaak eenzaam. Ook al deed ze van alles en had ze een druk sociaal leven, van binnen miste ze nog elke dag mijn vader. Ze heeft hem nooit kunnen loslaten na zijn dood, nu alweer vijftientig jaar geleden.

‘Nee, de dokters kunnen nog niks zeggen,’ vertelt de verpleegkundige als ik bij haar zit om allerlei formulieren in te vullen. ‘Het is nog te vroeg.’

Even later komt de neuroloog langs. Zijn bruine ogen staan vriendelijk, maar hij geeft een vlakke, beroepsmatige hand.

‘Uw moeder heeft een hersenbloeding gehad. De bloeding zit diep in de hersenen, dus we kunnen niet opereren. We kunnen op dit moment alleen maar afwachten hoe het zich ontwikkelt. Het is niet uitgesloten dat ze binnen de komende achtenveertig uur een tweede beroerte krijgt, dat gebeurt wel vaker bij een CVA,’ vertelt hij routinematig. ‘Maar laten we hopen dat ze wat gaat opknappen. Sterkte.’ Hij glimlacht kort, geeft me nogmaals zijn koele doktershand en vertrekt snel weer van de afdeling.

Waarom neemt hij niet wat meer tijd? Ik voel me in de steek gelaten, had langer willen praten, meer willen weten - wat is een CVA bijvoorbeeld? Maar hij heeft het natuurlijk ook druk en moet dit verhaal vast heel vaak tegen mensen vertellen.

Voor het gedrag van dokters zoek je het liefst een excuus, je bent immers van hen afhankelijk.

Ik krijg van de verpleegkundige een rood boekje mee van de Hartstichting: ‘Een beroerte¹, en dan?’ Ze heeft mijn moeders naam erop gezet, onverbiddelijk.

¹Bij een beroerte wordt de zuurstofvoorziening naar de hersenen plotseling onderbroken. Het wordt ook wel een ‘ongeluk in de bloedvaten van de hersenen’ genoemd, in medische termen een ‘cerebrovasculair accident (CVA)’. Globaal zijn er twee vormen van een beroerte te onderscheiden: een herseninfarct of een hersenbloeding.

Bij een herseninfarct raakt een bloedvat verstopt door een bloedstolsel of een dichtgeslibd bloedvatje. Hierdoor krijgt een deel van de hersenen weinig, of tijdelijk geen zuurstof.

Bij een hersenbloeding scheurt of knapt een bloedvat in de hersenen, waardoor het bloed zich in het hersenweefsel ophoopt.

Bij een beroerte is in 80% van de gevallen sprake van een herseninfarct, in 20% van de gevallen van een hersenbloeding.

Bij een herseninfarct kan door snel toedienen van bloedverdunnende medicijnen soms hersenbeschadiging worden voorkomen of verminderd. Bij een hersenbloeding is soms een operatie mogelijk, afhankelijk van de plaats van de bloeding.

Zowel bij een herseninfarct als bij een hersenbloeding is de ontstane hersenbeschadiging vaak onherstelbaar. De lichamelijke en geestelijke gevolgen zijn heel ingrijpend, zowel voor de patiënt zelf als voor de omgeving. Per jaar krijgen in Nederland 40.000 mensen een beroerte. Eenderde van de patiënten overlijdt in het eerste jaar na de beroerte, 10% krijgt binnen dat eerste jaar een tweede beroerte. Bij vrouwen is een beroerte doodsoorzaak nummer één.

(bron: Een beroerte, en dan? Nederlandse Hartstichting)

Op de parkeerplaats zit ik te huilen in de auto. Dit gaat vast helemaal fout, ze gaat vast dood. Maar ik moet mijn hoofd helder krijgen. Ik moet gaan bellen, eerst Bert. Ik vertel dat ik voorlopig in Groningen bivakkeer in mijn moeders flat, ik moet in de buurt blijven.

Daarna bel ik mijn broer. Hij heeft inmiddels besloten nog niet naar Groningen te komen, maar af te wachten hoe alles zich ontwikkelt. Misschien kan hij de confrontatie met zijn zieke moeder nog niet aan?

Als ik de sleutel in het slot van mijn moeders flat steek, zie ik in gedachten de hulp Greet die de voordeur niet goed open kon krijgen. Ze voelde weerstand, alsof er een zak zand achter de deur lag. Maar het was geen zak zand, het was mijn moeder die daar lag: bewusteloos, onderkoeld en uitgedroogd.

Hoe lang heeft ze daar gelegen? De hele zaterdag, toen ik vrolijk op verjaarsvisite was, en de hele zondag, toen ik lekker uitsliep en een strandwandeling maakte? Heeft ze om hulp geroepen, was ze nog bij kennis? Of heeft ze niks gemerkt van wat er gebeurde? Daar komen we misschien wel nooit achter.

In het lichte tapijt in het halletje, vlakbij de wc-deur, zitten grote donkere vlekken. Is het bloed? Ik wil het niet weten. Uit de slaapkamer haal ik het kleedje dat voor het bed ligt en ik leg het over de vlekken heen.

Haar rollator staat nonchalant bij de kapstok geparkeerd, met haar winterjas eroverheen gedrapeerd. In het mandje zitten de post en de boodschappen. Een pak vanillevla, kaas, mandarijntjes en een kant-en-klaarmaaltijd zalm met broccoli en pasta. Ik leg de spullen alsnog in de koelkast. Misschien eet ik ze binnenkort zelf op. Zij zal nog wel even in het ziekenhuis liggen.

Later hoor ik wat er waarschijnlijk die zaterdagmiddag is gebeurd: ze kwam thuis van het boodschappen doen, ging meteen naar de wc en kreeg daar de hersenbloeding. Ze viel voorover door de open wc-deur in het halletje en bleef daar liggen.

Het huis ziet er heel gewoon uit, alsof ze alleen even weg is. Op het aanrecht staat haar ontbijtbordje en de kleine Japanse theepot. In de kamer is het rommelig, met half gelezen kranten op de vloer. Zoals altijd staat er een vaasje bloemen op tafel en liggen er boeken op het leestafeltje bij het raam. De nieuwe vleugel glanst me tegemoet. Aan de deur van haar slaapkamer hangt een wasrek met wat ondergoed, truitjes en pantykousjes.

Eigenlijk kan ze elk moment thuiskomen.

Ik bel met Greet en vertel dat ik nu in de flat van mijn moeder ben.

‘Ach, het is zo verschrikkelijk allemaal,’ zegt ze met Groningse tongval. ‘Ik schrok me dood, dat je moeder daar lag. Ik zie het nog steeds voor me. Ach, zo zielig, en ze kon ook helemaal niet meer praten. Die broeders van de ambulance waren heel lief hoor. En ik heb de vlekken geprobeerd uit de vloerbedekking in de gang te halen, maar dat lukt niet meer. Daar moet een nieuw stukje tapijt in.’

Ik bedank haar voor alles wat ze gedaan heeft en stop haar telefoonnummer in mijn mobiel. Ik zal haar hulp nog vaak nodig hebben de komende tijd, ze is al jaren mijn moeders steun en toeverlaat, en ze kent het huis en al mijn moeders spullen op haar duimpje.

Een uur later ben ik weer in het ziekenhuis. Ik heb een tas

met paar nachtopponen meegenomen en wat ondergoed.

Het is opvallend hoe snel je de weg in een ziekenhuis leert kennen naar de afdeling waar je moet zijn. Zonder nadenken loop ik naar de Beroerte Behandelings Eenheid - ook de naam went al - en ik leg de schone spullen in het kastje naast mijn moeders bed. Die plek is nu van haar.

Ze ziet nog steeds heel bleek en heeft haar ogen dicht. Wel probeert ze af en toe overeind te komen en ze schuift onrustig over de lakens. Alleen haar linkerkant beweegt, haar rechterarm en -been liggen bewegingloos naast haar. Ze mompelt van alles, maar ik kan er niks van verstaan.

Ik zit bij haar bed en houd haar smalle, kleine hand vast. Een vertrouwdere hand dan die van je moeder bestaat niet.

‘Over de situatie van uw moeder valt nog steeds niets te zeggen,’ zegt de verpleegkundige vriendelijk. ‘Ze is redelijk stabiel en door het infuus gaat haar conditie vooruit, maar het blijft afwachten.’

Ik blijf nog een tijd zitten, maar ik denk niet dat ze merkt dat ik er ben.

Ik krijg een gele plastic tas mee met vuile was. Daar zitten de kleren in die ze aanhad toen ze werd gevonden. ‘Elke klus een Praxis Klus!’ staat vrolijk op de tas. Mijn moeder zou er de humor wel van inzien.

Ik gooi de tas in de kofferbak. Ik durf er nog niet in te kijken.

In de auto zit ik te dubben over mijn zus. Moet ik haar nu gaan bellen om te vertellen wat er aan de hand is? Ze vond het leven zonder mijn moeder wel lekker rustig, zei ze. Ik weet dat ze mijn moeder iets kwalijk neemt van vijfentwintig jaar geleden en ook van plan is dat te blijven doen.

Ik probeer te bedenken wat mijn moeder zelf zou willen in deze situatie. Zou ze willen dat de dochter die haar zo expliciet heeft afgewezen, nu ineens bij haar bed komt zitten? Of zou ze haar er nu toch bij willen hebben? Ik kom er niet uit en baal ervan dat ik met dit dilemma zit. Ik word nu opgezadeld met de gevolgen van een conflict waar ik buiten wilde blijven. Ik vraag me af of mensen die het contact verbreken, beseffen voor welke dilemma's ze anderen plaatsen in dit soort omstandigheden.